

Notitie Kernopgaven

Omgevingsvisie Gemeente Veldhoven

Versie 17 juli 2020 – deel 2

1. Veldhoven op weg naar 2040

Veldhoven in ontwikkeling

Verscholen in de bossen liggen de grafheuvels die verraden dat Veldhoven al duizenden jaren wordt bewoond. Tussen de natte beekdalen en hogere zandgronden ontstonden de kerkdorpen Veldhoven-dorp, Meerveldhoven, Zeelst, Oerle en Zandoerle. Door noeste arbeid werd het gebied ontgonnen en kreeg het landschap het halfopen en kleinschalige karakter dat we kennen. Veldhoven was al vroeg het toneel van de opkomende industrie; textiel, tabak en schoenen, het werd hier gemaakt. De maakindustrie loopt tot op heden als een lange lijn door de geschiedenis.

Sindsdien is Veldhoven in rap tempo ontwikkeld. Hoewel de oorspronkelijke dorpen nog steeds als historische bakens te onderscheiden zijn, is Veldhoven steeds meer uitgegroeid tot stad met een grote aantrekkingskracht. Niet alleen vanuit de wijde regio, de Kempen of Eindhoven, maar ook letterlijk vanuit de hele wereld komen mensen hierheen om te werken en te wonen. Veldhoven vertolkt met haar high-tech maakindustrie een sleutelrol in de ontwikkeling van de Brainportregio. De oorspronkelijke dorpse kernen zijn samen uitgegroeid tot een dynamisch centrum in het stedelijk gebied. De gezelligheid, stadse voorzieningen en landelijke ligging maken dat mensen hier maar al te graag komen wonen.

Dat is te zien aan de talrijke ruimtelijke ontwikkelingen van de afgelopen jaren. Wie het Veldhoven van begin deze eeuw vergelijkt met het Veldhoven van nu herkent de gemeente in sommige delen nauwelijks meer terug. Aanpassingen van de hoofdwegenstructuur - zoals reconstructie van de A2 en A67, de aanleg van de Zilverbaan en de herstructurering van de Kempenbaan - alsmede de ontwikkeling van Zilverackers, de Abdijtuinen, Habraken, het Citycentrum en de internationale dynamiek van De Run hebben delen van Veldhoven sterk doen veranderen. Maar naast deze dynamiek is in delen van Veldhoven ook nog steeds dat dorpse karakter te vinden dat past bij de kerkdorpen van weleer. Niet alleen in bouwstijl, maar ook in het rijke verenigingsleven en de sociale samenhang voelt men de geschiedenis van Veldhoven.

Economische drager van de regio

Veldhoven is geografisch gunstig gelegen nabij Eindhoven, de Kempen en de Belgische grens. De gemeente is met onder andere de A67 en de A2 goed verbonden met de rest van Nederland en Antwerpen. Veldhoven neemt in de regio een unieke positie in. De stad onderscheidt zich in de regio door een sterk ontwikkeld bedrijfsleven en is daarmee een van de belangrijke economische dragers van het gebied. ASML is zelfs een van de belangrijke pijlers van de nationale economie, waardoor de Veldhovense ontwikkeling mede gevormd wordt door nationale en mondiale ontwikkelingen. Daarnaast is het de combinatie van de nabijheid van stedelijke voorzieningen en het deels ook kleinschalige karakter dat wonen in Veldhoven voor veel mensen zo prettig maakt. Zo heeft Veldhoven haar eigen rol in de regio; ter aanvulling op en ter versterking van de regionale kracht. Maar ook gebruik makend van wat de regio te bieden heeft. Denk bijvoorbeeld aan de voorzieningen van Eindhoven of het groen van de landelijke gemeenten.

Regionale samenwerking essentieel

Veldhoven werkt nauw samen met regionale partners. De stad maakt onderdeel uit van de stedelijke agglomeratie - het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) - bestaande uit 9 gemeenten. Andere regionale samenwerkingsverbanden zijn de Metropoolregio Eindhoven (MRE) en de Brainportregio Eindhoven. In de verbanden wordt intensief samengewerkt ten behoeve van verschillende fysieke regionale opgaven, zoals klimaat, energie, landbouw, wonen, werk en voorzieningen. Opgaven als verbeteren van de luchtkwaliteit, voldoende passende woningen en de energietransitie zijn alleen oplosbaar met een gezamenlijke inzet. Regionale samenwerking is daarom randvoorwaardelijk voor de uitvoering van deze omgevingsvisie. Tegelijkertijd maakt deze visie duidelijk wat onze inzet en ambitie is in de regio.

Fysieke leefomgeving in transitie

De grote maatschappelijke en economische dynamiek de komende decennia brengt voor Veldhoven tal van nieuwe opgaven met zich mee. Allereerst zien we een grote vraag naar woningen die sterk veranderd als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen, vergrijzing en uitdagingen op het gebied van gezondheid en vitaliteit. Dit betekent dat we aan de slag moeten met de groei van de stad op een manier die bij Veldhoven past. Ook zien we dat de economie - met name de high tech industrie - snel groeit, terwijl onze infrastructuur en werklocaties de nodige aanpassingen behoeven om te voldoen aan de eisen van de tijd. Deze snelle ontwikkeling van de regio maakt mede dat er een steeds grotere druk komt te liggen op onze groene leefomgeving. Natuur, klimaat en energie spelen zodoende een belangrijke rol in de ontwikkeling van Veldhoven en de regio.

Deze en andere opgaven zullen de komende jaren allemaal hun impact hebben op de fysieke leefomgeving van onze gemeente. Ze staan niet op zichzelf, maar werken op elkaar in. Zo heeft de inzet bij wonen invloed op de vraag naar mobiliteit en zijn sociaal-maatschappelijke ambities mede afhankelijk van economische ontwikkelingen. Deze voorbeelden laten zien dat een samenhangende strategie niet alleen noodzakelijk is, maar ook kansen biedt om economische en maatschappelijke opgaven aan elkaar te koppelen in de ruimtelijke ontwikkeling van Veldhoven. Wanneer we weten wat de opgaven zijn en waar we heen willen, kunnen we per gebied slimme combinaties maken. Zo werken we aan oplossingen die meerdere doelen tegelijk dienen en niet leiden tot (onverwachte) negatieve effecten.

De uitkomsten van de interactieve (droom- en denk)ateliers met inwoners op 20 februari en 1 juli 2020 staan aan de basis van de kernopgaven en strategische keuzes

Omgevingsvisie: richting geven aan de gewenste ontwikkeling

Om de ontwikkelingen in goede banen te leiden ontwikkelen we op dit moment een omgevingsvisie, een integrale lange termijn visie op de ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente. Dat doen we stapsgewijs. In de eerste fase hebben we samen met inwoners, professionals, bestuurders en raadsleden relevante trends, ontwikkelingen, dromen en ambities in woord en beeld gebracht. Op basis daarvan hebben we kernopgaven geformuleerd welke zijn opgeschreven in deze notitie.

De kernopgaven zijn het integrale raamwerk voor de omgevingsvisie en de visie op de fysieke leefomgeving in 2040. Voor elk van de kernopgaven beschrijven we de opgave waar de gemeente tot 2040 voor staat, welke ambities we hebben en welke richting we voor staan. Op basis daarvan destilleren we in de volgende fase de ruimtelijk strategische keuzes en werken we de omgevingsvisie gebiedsgericht verder uit. Zo brengen we naast de integraliteit ook de focus aan in de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van Veldhoven.

De stapsgewijze ontwikkeling van de omgevingsvisie: samen van dromen naar doen

2. Kernopgave: Investeren in stedelijke en dorpse kwaliteiten

Veldhoven is een aantrekkelijke gemeente om te wonen. We bieden een **unieke combinatie van stadse en dorpse kwaliteiten**, met de gemakken van stedelijke voorzieningen en de dorpse rust en gezelligheid. Ondanks de stedelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia zijn de oude dorpsstructuren zowel ruimtelijk als sociaal nog zeer herkenbaar. Veldhoven voelt daarom op veel plekken dorps aan, maar met een eigen zwembad, bibliotheek, theater, bioscoop én ziekenhuis - is er sprake van een hoog voorzieningen niveau.

Vanuit de Kempen en de stad, vanuit binnen- en buitenland; elk jaar komen mensen hier wonen en vaak ook werken. Deze (regionale) rol willen wij ook in de toekomst blijven spelen. De druk op de regionale woningmarkt, en daarmee die van Veldhoven, is de afgelopen jaren echter sterk toegenomen. Het Stedelijk Gebied Eindhoven kent een grote vraag naar woningen die volgens prognoses ook op de lange termijn zal aanhouden. Naar verwachting zal Veldhoven verder doorgroeien naar zeker 49.000 inwoners in 2040. Er ligt daarom een opgave om **voldoende woningen** te realiseren, anders droogt het aanbod op en hebben steeds minder huishoudens de kans om een woning te bemachtigen in onze gemeente.

Omdat er weinig ruimte is om verder uit te breiden neemt daarmee de verstedelijkingsdruk op Veldhoven toe en ligt er een uitdaging voor om de **verstedelijking** in goede banen te leiden en de **dorpse kwaliteit** te behouden en waar mogelijk te versterken. Dat vraagt om een strategisch **nieuwbouw- en transformatieprogramma** dat zowel voorziet in de vraag van vandaag als die van de toekomst. Er ligt de komende decennia bovendien een opgave in de **bestaande woningvoorraad**. Het overgrote deel van de toekomstige woningvoorraad is immers reeds gebouwd. Ongeveer vier op de vijf woningen is gebouwd voor grote huishoudens, voor gezinnen. In de praktijk wonen echter steeds vaker kleine huishoudens in deze woningen. Die trend zet zich door. Het gemiddelde huishouden wordt kleiner; het aandeel een- en tweepersoonshuishoudens zal

toenemen en het aandeel gezinnen wordt kleiner. Daar komt bij dat door de **vergrijzing en extramuralisering** (langer zelfstandig wonen van senioren) er meer vraag is naar woningen die voldoende aanpasbaar zijn voor alleenstaanden en bewoners met een zorgvraag. Het aantal bewoners in de leeftijdscategorie 65+ zal tot 2040 ongeveer met de helft toenemen.

Ook oefenen andere trends en ontwikkelingen invloed uit op de woonbehoefte, zoals de toestroom van werkmigranten, digitalisering, het toenemende milieubewustzijn, thuiswerken en nieuwe manieren van samenleven. Wat blijft is dat jong en oud behoefte hebben aan een fijne **woonomgeving**, met een optimale **milieukwaliteit** (lucht, licht, water, geluid, bodem), waar mensen elkaar kunnen **ontmoeten** en waar ruimte is voor **sport, spel en activiteiten**. Een leefomgeving die in vele opzichten bijdraagt aan het welzijn en de **gezondheid** van onze inwoners. Een leefomgeving ook waar **voorzieningen** 'om de hoek' liggen. De uitdaging is om de juiste invulling te vinden om zo te zorgen dat voor alle inwoners van de gemeente een minimum aan voorzieningen aanbod behouden blijft.

In Veldhoven staan we voor de uitdaging de woningen en buurten **toekomstbestendig** te maken. Dat betekent enerzijds verder bouwen aan de behoefte in lijn met het zo gewaardeerde karakter van Veldhoven, maar ook de woningen en de woonomgeving aanpassen aan de veranderende eisen. Dit om zo de gewaardeerde dorps- en stedelijke kwaliteiten te behouden en te versterken.

VELDHOVEN IN 2040

- Veldhoven biedt voor ieder wat wils: zowel voor mensen met een voorkeur voor een bruisend, stedelijk woonmilieu als voor mensen die zoeken naar een meer dorps- en groene woonomgeving, zowel voor kleine huishoudens als voor gezinnen. We streven naar een evenwichtig en kwalitatief hoogwaardig woningaanbod, passend bij onze inwoners en positie in de regio.
- Veldhoven heeft de groei van de stad op een aantrekkelijke en groene manier geacommodeerd en inwoners en bezoekers waarderen de stedelijke dynamiek, maar ook het dorpskarakter van de oude kernen en linten.
- De woningvoorraad en fysieke leefomgeving in de woonwijken zijn aangepast aan de eisen van de tijd. Zo hebben gezondheid en duurzaamheid een volwaardige plek gekregen. Het is voor elke inwoner of werknemer mogelijk om dicht bij huis of werk te sporten, bewegen, recreëren en elkaar te ontmoeten.
- In Veldhoven is er sprake van een inclusieve samenleving waarin iedereen zich thuis voelt en kan participeren. Mensen kunnen elkaar makkelijk ontmoeten en er zijn voldoende voorzieningen die toegankelijk zijn voor iedereen. De dagelijkse boodschappen kun je nog steeds halen om de hoek en het City Centrum bruist als levendig en hoogwaardig voorzieningshart van Veldhoven.
- ...

3. Kernopgave: Verder bouwen aan de innovatieve en bereikbare maakstad

Veldhoven heeft een lange geschiedenis als innovatieve maakstad. In de afgelopen decennia is de ontwikkeling in een stroomversnelling gekomen; Veldhoven is een van de belangrijkste dragers van de regionale economie, met meer dan 35.500 banen. De **economie** van Veldhoven en de Brainportregio als geheel ontwikkelt zich in rap tempo. Belangrijke sectoren in Veldhoven zijn industrie en collectieve- en zakelijke dienstverlening. Met name de high-tech industrie heeft zich in Veldhoven snel ontwikkeld, met als bekend voorbeeld de groei van ASML. Daarnaast kent Veldhoven een innovatief MKB en betrokken bedrijfsleven. Samen vormen ze de dragers van onze economie en in het verlengde daarvan ook van onze sociaal-maatschappelijke ambities. Het is juist hierom zowel een kwalitatieve als een kwantitatieve uitdaging om voldoende ruimte te kunnen geven aan **ondernemerschap**.

Een groot deel van die groei heeft de afgelopen decennia haar ruimtebeslag gehad in Veldhoven. Aan de noord- en zuidzijde van de gemeente hebben ontwikkelingen plaatsgevonden. Met name de (high-tech) **maakindustrie** heeft de ruimte gekregen om te groeien op **bestaande en nieuwe bedrijventerreinen**. De Run - in de oksel van de A67 en de A2 - heeft een bovenlokale functie door de aanwezigheid van internationale bedrijven. Volgens de prognoses zet deze groei door, waardoor de vraag naar werkruimte en **werklocaties** groeit. Deze groei is niet dezelfde als die van afgelopen decennia. Door automatisering en de groei van met name de logistiek en maak- en voedingsindustrie groeit de vraag naar meer stedelijke en specialistische werkmilieus. Daarnaast stellen opgaven als klimaatverandering en de energietransitie bedrijven(terreinen) voor nieuwe uitdagingen.

Een belangrijk deel van de ruimtelijke economische dynamiek (verhuizen, bijhuren, kopen, uitbreiden etc.) zal de komende jaren plaatsvinden op **bestaande locaties**. Met alle ontwikkelingen in de **economie en energie-, circulaire en klimaatopgaven** ligt er een uitdaging op het gebied van verduurzaming en het toekomstbestendig houden en maken van de bestaande werklocaties. Zowel het vastgoed als de openbare ruimte. Met name voor De Run - die deels langzaam maar zeker verouderd - ligt hier een grote uitdaging. De kwaliteit van werklocaties is belangrijk voor het vestigingsklimaat, maar ook voor de lokale ondernemers en werknemers. De lokale binding zorgt voor levendigheid en vormt een belangrijk fundament voor de **voorzieningen** in de gemeente. Door de financiering, maar ook het gebruik ervan.

Mede onder invloed van de economische dynamiek en groei van het aantal huishoudens wordt het op de wegen naar verwachting steeds drukker en voller. Deze drukte zorgt in toenemende mate voor filevorming, met lokaal negatieve gevolgen voor de **veiligheid en leefbaarheid**. Een goede **bereikbaarheid** is daarom cruciaal voor toekomstbestendige werklocaties en woonwijken. De bereikbaarheid met de auto is in Veldhoven relatief goed. De OV-bereikbaarheid is echter matig; de reistijd naar een NS-station is relatief lang en de verbinding met voorzieningen in het stedelijk gebied buiten het centrum van Eindhoven laat te wensen over. Met het oog op efficiënt ruimtegebruik, duurzaamheid en gezondheid ligt er een belangrijke opgave om een **'modal shift'** te bewerkstelligen; van auto naar fiets en (H)OV en lopen. Door de vergrijzing neemt deze noodzaak toe. Ouderen gebruiken over het algemeen minder de auto, maar voor deze groep groeit de vraag naar een betrouwbare (en fijnmazige) ov-netwerk. Ook nieuwe, slimme mobiliteitsconcepten kunnen hier een uitkomst bieden.

VELDHOVEN IN 2040

- Veldhoven is nog steeds een innovatieve maakstad en een van het belangrijkste high tech cluster in de Brainportregio en Nederland.
- Veldhoven biedt ruimte voor ondernemerschap en innovatie in aantrekkelijke en dynamische werkmilieus.
- Veldhoven biedt kansen en werk voor iedereen; zowel voor lager als hoger opgeleiden.
- Veldhoven kent een bloeiende MKB sector.
- Veldhoven is duurzaam en multimodaal bereikbaar, zowel in de gemeente als van en naar de regio en daarbuiten.
- ...

4. Kernopgave: Werken aan een duurzame en gezonde leefomgeving

Veldhoven is ondanks de groei van de afgelopen decennia ook een groene gemeente gebleven. Er is een grote diversiteit aan groen - zowel binnen als buiten de bebouwde kom - en dat wordt gewaardeerd. De beekdalen, bossen en halfopen gebieden met houtwallen en weilanden vormen een afwisselend geheel. Deze gebieden vallen deels onder Natura 2000 wetgeving en het Natuurnetwerk Nederland. De ruim opgezette groenstructuur is een belangrijke reden om hier te wonen; het biedt ruimte om te recreëren. Het **groen** is van groot belang voor het vestigingsklimaat en leefbaarheid van de regio en van Veldhoven.

De druk op de groene leefomgeving neemt - mede door het intensieve gebruik en de bebouwing - op verschillende manieren toe. Door de verstedelijkingsdruk en het intensieve gebruik staat de **kwaliteit van de leefomgeving** en de leefbaarheid in sommige buurten onder druk. Denk hierbij ook aan luchtvervuiling, stikstof en PFAS.

Door de bevolkingsgroei en aantrekkingskracht van het hoogwaardige groen zal de **recreatiedruk** verder toenemen. Dit terwijl het buitengebied ook een belangrijke natuurwaarde heeft. Er zijn ook zorgen over de biodiversiteit; de afgelopen decennia is met name het aantal kwetsbare soorten met name in het agrarisch gebied afgenomen. Sinds 1990 is deze in Nederland gehalveerd (CBS).

De gevolgen van **klimaatverandering** zullen een toenemende impact hebben op onze leefomgeving. Veldhoven krijgt in de toekomst vaker te maken met extremer weer: hitte, droogte en heftige buien. Met name in het stedelijk gebied en de bedrijventerreinen zorgen de toename van verhard oppervlak voor kwetsbaarheid voor overstromingen en hitte. Hitte raakt de gezondheid van kwetsbare mensen, zoals ouderen en jonge kinderen. Er is ruimte nodig om water te kunnen bergen en te vergroenen. Hetzelfde geldt voor de beken - met name de *Run* en de *Gender* - die bij piekbuien meer water te verwerken krijgen waarmee de kans op overstroming toeneemt. In het

buitengebied is met name verdroging van de hoge zandgronden een uitdaging. Ook infiltratie - het zakken van hemelwater naar grondwater - is hier een aandachtspunt. **Klimaatadaptatie** vraagt zodoende om stevige ruimtelijke ingrepen, zowel in de stad als in het buitengebied.

Daar komt bij dat de **energietransitie**, waarmee we de klimaatverandering zo veel mogelijk willen beperken, een grote impact zal hebben op de leefomgeving. Om uitvoering te geven aan het klimaatakkoord zal Veldhoven tot 2040 sterk moeten verduurzamen. De uitstoot van broeikasgassen in Veldhoven is sinds 1990 bijna verdubbeld, terwijl het Klimaatakkoord uitgaat van een reductie van 95% in 2050. De noodzakelijke energietransitie gaat gepaard met het in grote schaal besparen van energie en het opwekken, opslaan en transporteren van duurzame energie. De komende decennia vraagt de energietransitie veel ruimte in het **landschap** en een transformatie van de **bebouwde omgeving**. Om ons waardevolle landschap zoveel mogelijk te behouden zullen we de energietransitie met zorg moeten inpassen. Rekening houdend met de nodige beperkingen; zoals natuurwaarden, laagvliegroutes en de afstand tot het bebouwd gebied. Zo behouden we niet alleen het groen van de gemeente, maar ook een hoogwaardige kwaliteit van leven voor toekomstige generaties.

Kortom, de komende decennia staat Veldhoven daarom voor de opgave om te werken aan een groene en duurzame leefomgeving. Daarbij kunnen verschillende ontwikkelingen en functies in een gebied kunnen elkaar bijten, maar zeker ook versterken. Dit vraagt om zorgvuldige afwegingen en slimme keuzes.

VELDHOVEN IN 2040

- Veldhoven is een duurzame gemeente en levert in 2040 een volwaardige bijdrage aan het Klimaatakkoord door de uitstoot van broeikasgassen met minimaal 40% te reduceren ten opzichte van 1990. Minimaal 50% van de elektriciteitsvraag wordt duurzaam opgewekt binnen de gemeentegrens.
- De benodigde opwek, infrastructuur en opslag van duurzame energie is op een kwalitatieve manier ingepast in de fysieke leefomgeving.
- De bebouwde omgeving is sterk verduurzaamd. Stap voor stap is er gewerkt aan een aardgasvrije toekomst. Er is energieneutraal en zelfs energieleverend gebouwd, woningen zijn geïsoleerd en wijken zijn stapsgewijs wijk voor wijk aardgasvrij gemaakt. Ook is de warmtevraag met minimaal 20% gereduceerd ten opzichte van 2017.
- Veldhoven is op weg om in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust te zijn ingericht. Als gemeente zijn we voorbereid op de gevolgen van hitte, droogte en wateroverlast. Dit draagt ook bij aan de ruimtelijke kwaliteit en biodiversiteit.
- Er is een duurzame balans tussen natuur- en gebruikswaarde van de beekdalen, bossen en het coulissenlandschap.
- De leefomgeving en het buitengebied dragen bij aan de gezondheid van inwoners en bezoekers.
- ...